The Impact of Assertiveness Training on Improving Self-Efficacy and Social Support Perception among Labor Children Residing in the Science Home of Malakabad Karaj

Mahnaz Moghanloo*: Assistant professor in psychology, department of educational sciences and psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran. m.moghanloo@pnu.ac.ir

Sharareh Kakavand: M.A. Department of psychology, Saveh Azad University, Saveh, Iran. kakavand.s@yahoo.com

Abstract

Introduction: The positive psychology approach suggests that teaching courage is an important skill to prevent psychological harm in the labor children. By promoting self-efficacy and the perception of social support, children can avoid psychological injuries. This study aims to determine the impact of assertiveness training on self-efficacy and social support perception among the labor children in Karaj City.

Methods: The research was conducted through an experimental pretest-posttest design with a control group. The targeted population was working children at the Imam Ali Student-People's Relief Society, located in Malekabad Alam House, Karaj. A sample group of thirty individuals was purposefully selected, with fifteen individuals randomly assigned to each of the experimental and control groups. The experimental group participated in a seven-session assertiveness training package, each session lasting ninety minutes. At the end of the training, both groups were evaluated using self-efficacy and social support perception questionnaires. Data obtained from the questionnaires were analyzed using analysis of covariance with SPSS21.

Results: After adjusting the pre-test scores, the results showed that the factor between the subjects of the experimental and control groups had a significant effect. This is because the significance level of F obtained for the dependent variable of perceived social support and self-efficacy was fifty-four and eighty-seven hundredths and ninety-five and ninety hundredths, respectively. These results indicate that courage education is effective in increasing the self-efficacy and perception of social support of working children.

Conclusions: Assertiveness training is a suitable method to increase self-efficacy and perception of social support in work children. It is suggested that this method be used in childcare centers.

Keywords

Assertiveness Training, Social Support Perception, Self-Efficacy, Labor Children

*Corresponding Author

Study Type: Original
Received: 20 Aug 2021
Accepted: 19 Jan 2024

Please cite this article as follows: Moghanloo M, and Kakavand S. The impact of assertiveness training on improving self-efficacy and social support perception among labor children residing in the Science Home of Malakabad Karaj. Quarterly Journal of Social Work. 2023; 12 (2); 5-13

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

اثر بخشی آموزش جراتمندی بر خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی در کودکان کار خانه علم ملک آباد کرج در سال ۱۳۹۸

مهناز مغانلو: استادیار روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. m.moghanloo@pnu.ac.ir
شراره کاکاوند: کارشناس ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی ساوه، ساوه، ایران. kakavand.s@yahoo.com

واژگان کلیدی

جراتمندی، ادراک حمایت اجتماعی، خودکارآمدی، کودکان کار

* نویسنده مسوول
نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۲۹

چکیده

مقدمه: با توجه به رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر، آموزش جراتمندی به‌عنوان یک مهارت بنیادی با ارتقا خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی نقش پیشگیرانه‌ای در آسیب‌های روان‌شناختی کودکان کار دارد. پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی آموزش جراتمندی بر خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی در کودکان کار شهر کرج انجام شده است.

روش: روش پژوهش از نوع آزمایشی و طرح آن پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه‌آماری عبارت از کلیه کودکان کار جمعیت امداد دانشجویی-مردمی امام علی(ع) واقع در خانه علم ملک آباد کرج در سال ۱۳۹۸ بود که از میان آن‌ها سی نفر به‌صورت هدفمند انتخاب و به‌عنوان گروه نمونه در نظر گرفته شدند و به‌صورت تصادفی در دوگروه آزمایش و کنترل هر گروه پانزده نفر جایگزین شدند. پکیج آموزش جراتمندی شامل هفت جلسه نود دقیقه‌ای برای گروه آزمایش انجام شد و در پایان هر دو گروه بار دیگر با پرسشنامه خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی ارزیابی شدند. اطلاعات به‌دست آمده از پرسشنامه‌ها از طریق تحلیل کواریانس و با استفاده از نرم افزار SPSS21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: یافته‌ها نشان داد پس از تعدیل نمرات پیش‌آزمون، اثر معنی‌دار عامل بین آزمودنی‌های گروه آزمایش و کنترل وجود دارد زیرا سطح معنی‌داری F به‌دست آمده برای متغیر وابسته حمایت اجتماعی ادراک شده و خودکارآمدی به‌ترتیب برابر با پنجاه و چهار و هفتاد و هشت صدم و نود و پنج و نود صدم بود که نشان می‌دهد آموزش جراتمندی بر افزایش خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی کودکان کار موثر بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری: آموزش جراتمندی روش مناسبی برای افزایش خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی در کودکان کار محسوب می‌شود و پیشنهاد می‌شود این روش در مراکز آموزش کودکان کار استفاده گردد.

نحوه استناد به مقاله: مهناز مغانلو و شراره کاکاوند. اثر بخشی آموزش جراتمندی بر خودکارآمدی و ادراک حمایت اجتماعی در کودکان کار خانه علم ملک آباد کرج در سال ۱۳۹۸. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۴۰۲؛ ۱۲ (۲): ۵-۱۳

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

مقدمه

کـودکان کار خیابانـی یکی از پدیده‌های نوظهور و از معضلات جامعه امروزی اسـت این کودکان قسـمتی از اقشـار آسیب‌پذیر اجتماع هستند که نادیده گرفتن آنان می‌تواند پیامدهای غیر قابل جبرانی برای جامعه داشته باشد.[۱] با توجه به این امر که کودکان کار و خیابان زیر فشارها و در سایه سختی‌های معیشتی به‌کار در خیابان‌ها رو می‌آورند، فرایند رشد فیزیکی، ذهنی، احساسـی و اجتماعی‌شان به همراه بلوغ شـخصیت و فرایند جامعه‌پذیری به‌هنجار آنان به‌خطر می‌افتد.[۲] با درگیر نمودن کودکان در فعالیت‌های اقتصادی مانع تحصیل، آموزش و برخورداری آنان از امکانات اولیه رشـد فردی و اجتماعی شـده که با آسـیب اجتماعی و بهره کشـی همراه است. آسیب‌های روحی و روانی همچون افسـردگی و اضطراب در بین کودکان کار بیشتر از کودکان عادی گزارش شده است.[۳] در زمینه سبب‌شناسی و درمان اختلال‌های روانی، پیشرفت‌های بسـیاری صورت گرفته که از جمله آن‌ها مورد توجه قرار دادن فرایندهای شـناختی اسـت. نظریه شناختی اجتماعی بندورا یک الگوی عاملیتی از اضطراب عرضه می‌کند. در این الگو، شـخص به‌جای این‌که دسـتخوش تاثیر تنش‌های محیطی بر آسیب‌پذیری‌های فردی شود، نقش عاملی در سازگاری خود دارد.[٤] محوری‌ترین مفهوم این ساختار، خودکارامدی است. خودکارآمدی به معنای توانایی ادرا ک شـده فرد در انطباق با موقعیت‌های مشـخص است و به قضاوت افراد درباره توانایی آن‌ها در انجام دادن یک کار یا انطباق با یک موقعیت خاص مربوط اسـت. خودکارآمدی به احسـاس عزت‌نفس، ارزش خود، احسـاس کفایت و کارایی در برخورد با زندگی اطلاق می‌شـود.[۵] اشخاصی که دارای خود کارآمدی بالایی هستند بیشـتر می‌کوشند، بیشتر موفق می‌شـوند و نسبت به کسانی که سطح خود کارآمدی‌شـان پایین است پشتکار بیشتری نشان می‌دهند و ترس کمتری را احسـاس می‌کنند. به‌نظر بندورا چون افراد دارای سـطح خودکارآمـدی بالا بر روی امور کنترل بیشـتری دارند، از حس اطمینان بیشتری برخوردارند. از آن‌جا که افراد از رویدادهایی که بر آن‌ها کنترل ندارند می‌ترسند و نسبت به آن‌ها اطمینان ندارند، افرادی که دارای خودکارآمدی سطح بالایی هستند کمتر می‌ترسند.[٦]

از سـویی دیگر کودکان کار در معرض انواع بزهکاری‌ها می‌باشـند. لذا یکی از عواملی که در بروز و شیوع اختلال‌های رفتاری و بزهکاری نوجوانان نقش دارد، نداشتن حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی عبارت است از کسب اطلاعات، کمک‌های مادی، طرح و توصیه بهداشـتی و حمایت عاطفی از سـوی دیگرانی که فرد به آن‌ها علاقمند اسـت یا برای او ارزشـمند تلقی می‌شوند و بخشی از شبکه اجتماعی‌اش به‌شمار می‌روند مانند والدین، بستگان، دوستان، همسر و نیز تماس با نهادهای مذهبی.[۷] حمایت اجتماعی به دو صورت دریافت شـده وادراک شـده مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در حمایت اجتماعی دریافت شده، میزان حمایت کسب شده توسط فرد مورد تاکید است و در حمایت اجتماعی ادراک شده، ارزیابی فرد از در دسـترس بودن حمایت‌ها در مواقع ضروری و مورد نیاز بررسی می‌شود.[۸] حمایت اجتماعی می‌تواند به‌خصوص در دوران نوجوانی به‌دلیل تغییرات زیاد درونی و بیرونی که برای فرد اتفاق می‌افتد، دارای اهمیت باشـد. نوجوانان دوسـت دارند خوب به‌نظر بیایند، آن‌ها نمی‌خواهند خاص و متفاوت از دیگران باشـند. در حالی که کار کردن کودک و نوجوانان باعث متمایز شدن آن‌ها از دیگران و در نتیجه ناهمخوانی روانی-اجتماعی آن‌ها می‌شود.[۹]

بسیاری از نوجوانان به‌علت فقدان قاطعیت، ابراز وجود و کمی اعتمادبه‌نفس غالبا دچار شکست تحصیلی، تنزل تحصیلی، ودرماندگی آموخته شـده، گوشـه گیری، عزلت و افسـردگی می‌شوند. پژوهش‌ها نشـان می‌دهند احتمال بروز آسیب‌ها و صدمات روانی نظیر اضطراب، افسـردگی بین کودکان کار و خیابانی بیشـتر است و منجر به این می‌شود که این کودکان از فرایند طبیعی رشد جسمی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی خود باز بمانند. یکی از آموزش‌های مهم که می‌توان به کودکان کار عرضـه گردد آموزش‌های جراتمندی اسـت.[۱۰] جراتمندی از مهارت‌های مقابله با خشـم و همچنین بهترین روش ارتباط رضایـت بخش با دیگران اسـت، همچنین نظیر سـایر مهارت‌های ارتباطی نیازمند دانش، تدبیـر، مذاکره و انعطاف‌پذیری اسـت.[۱۱] مطالعات بسیاری نشـان داده‌اند که فقدان مهارت‌های مانند جراتمندی و داشـتن بازداری اجتماعی، مشخصه گسـتره وسیعی از مشـکل‌های روان‌شناختی اسـت.[۱۲] جراتمندی یکی از مولفه‌های توانمندی اجتماعی است[۱۳] که به افـراد کمک می‌کند تا بتوانند با دشـواری‌های زندگی روزمره مقابله کرده و با موقعیت‌های مشـکل‌آفرین کنار آیند. رفتار جراتمندانه یک اظهار بیان مناسـب هیجانات و احساسات (به جز اضطراب) نسبت به دیگری می‌باشد وجود چنین رفتاری موجب می‌شـود که فرد احساسـات و هیجانات خود را در برابر رفتار دیگران، بدون ترس و به شکل صحیح ابراز کند.[١٤]

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

هدف این آموزش این است که به افراد کمک کند تا دیدشان را نسبت به خود تغییر دهند، مهارت ابراز وجودشان افزایش یابد و به‌طور معقولی خلق‌وخو و افکارشـان را بیان کنند و از این طریق اعتمادبه‌نفس خود را بیفزایند.[۱۵] این آموزش به‌طور گسـترده برای سنین مختلف و با پیش زمینه‌های متفاوت مورد اسـتفاده قرار گرفته اسـت. فرنیس و همکاران در مطالعـه‌ای با آموزش جراتمندی به نوجوانان که از جمله مهارت‌های حل مساله اسـتفاده نمودند به این نتایج دسـت یافتند که که نوجوانان خود قادر هسـتند مشکل‌هایشـان را حل کنند و اهداف را دسـته‌بندی کرده و از سیسـتم‌های حمایتی در جامعه بهتر استفاده کنند. با توجه به ادبیات تحقیق مورد مطالعه، که بخشـی از آن به‌طور مختصر ذکر شد، به‌نظر می‌رسد که ضعف در حیطه‌های مختلف خودکارامدی و ادراک حمایـت اجتماعـی از جمله عواملی اسـت که در تبیین بـروز و تداوم آسـیب‌های روانی در کودکان و نوجوانان موثر است و قاعدتا این مساله برای کودکان کار نمود بیشتری می‌یابد که به‌دلیل وضع خاص زندگی، آسـیب‌پذیری بیشتری دارند؛ لذا آموزش جراتمندی باعث ارتقای حس خودکارآمدی و کنترل درونی فرد می‌گردد و این احساسـات در روابط بینابین با دیگـران، اعتمادبه‌نفـس افراد را افزایش می‌دهـد.[۱۶] افراد دارای خودکارآمدی پایین احسـاس درماندگی می‌کنند و قادر نیسـتند رویدادهـای زندگی خود را کنترل کنند، آن‌ها معتقدند که هر تلاشـی بی‌فایده است، از طرف دیگر حمایت اجتماعی ادراک شده نیز به‌عنوان یکـی از منابع مقابله با اسـترس‌های زندگی به فـرد ادراکی از حمایت در رویاوریـی با مسـاله‌ها زندگی را هدیه می‌کند کـودکان کار چه در خانواده و چه در جامعه با انواع منابع اسـترس و مساله‌ها و مشکل‌ها روبرو هستند که به‌دلیل احسـاس خودکارآمدی پایین خود را قادر به حل و کنترل آن‌ها نمی‌دانند و همچنین فقدان حمایـت اجتماعی دریافت شـده و ادراک شده نیز احسـاس تنها ماندن در رویارویی با مسـاله‌های زندگی را تشدید می‌کند. با توجه بـه رویکرد روانشناسـی مثبت‌نگـر، آموزش جراتمندی به‌عنوان یک مهارت بنیادی و پایه کودکان کار و آسـیب دیده را به توانمندهایی مجهز می‌کند تا از آسـیب‌های روان‌شناختی بیشـتر پیشـگیری کند. بنابراین بـا توجه به ادبیات پژوهش و این‌کـه مطالعات در حوزه وضعیت سلامـت و ارتقـای آن در کودکان کار به‌خصوص در شهرهای بزرگی مثل تهران و کرج کمتر انجام شـده اسـت و تعداد این کودکان و آسـیب‌های اجتماعی آن در حال افزایش اسـت، هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش جراتمندی بر خودکارآمدی و ادارک حمایـت اجتماعی در کودکان کار شهر کرج است.

روش

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت و هدف از نوع شبه آزمایشی و طرح آن پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود که دیاگرام طرح به‌صورت زیر است:

جدول(۱) دیاگرام طرح

	پس‌آزمون	متغیر مستقل	پیش‌آزمون	انتخاب تصادفی
گروه آزمایش	$T_۲$	X	$T_۱$	R_E
گروه کنترل	$T_۲$	-	$T_۱$	R_C

جامعه‌آمـاری پژوهش شـامل صد و پنجـاه نفـر از کـودکان کار جمعیت امداد دانشـجویی-مردمی امام علی(ع) واقـع در خانه علم ملک آباد کرج در سـال ۱۳۹۸ بود. حجم نمونه تا حد زیادی به هدف و روش تحقیق بسـتگی دارد. در پژوهش‌های از نوع آزمایشـی حجم نمونه حداقل پانزده نفر در هر گروه توصیه می‌شـود.[۱۷] از آن‌جا که طرح پژوهشـی حاضر دارای دو گروه آزمایش و کنترل بود سی نفر به‌صـورت جایگزینـی تصادفی در دو گروه پانزده نفری قرار گرفتند. با توجه به ماهیت پژوهش روش نمونه‌گیری به شـیوه در دسـترس و هدفمند بود. به‌این ترتیب که از بین کودکانی که به خانه علم ملک آباد مراجعه می‌کنند تعداد چهل کودک انتخاب شدند و سپس مجدد به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی بیست نفر و گواه بیست نفر جایگزین شدند. دو گروه از نظر جنسیت، تحصیلات و سن همتاسازی شده و در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. بعد از ریزش نمونه تعداد در هر گروه به پانزده نفر کاهش یافت. گروه آزمایش به‌مدت هفت جلسه نود دقیقه‌ای آموزش جراتمندی را دریافت نمودند اما گروه کنترل هیچ آموزشی دریافت نکردند و در لیست انتظار قرار گرفتند. قبل از اجرای آموزش از هر دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون گرفته شد و بعد از اتمام آموزش نیز هر دو گروه به پس‌آزمون پاسخ دادند. در مجموع سی پرسشنامه با استفاده از مدل آماری تحلیل کواریانس و نرم افزارSPSS21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. متغیر مسـتقل آموزش جراتمندی و متغیر وابسته خودکارآمدی و حمایت اجتماعی ادراک شده بود.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

جدول(۲) محتوای جلسات آموزش برنامه جرات‌ورزی

جلسه/// محتوا
اول/// جلسه معارفه و بیان اهداف پژوهش، توصیف برنامه جراتمندی و اهمیت آن در زندگی روزمره. همچنین ارایه تکلیف در مورد یادآوری موقعیت‌هایی که فرد در مقوله جراتمندی با چالش روبرو شده است و بررسی عکس العمل وی در آن موقعیت.
دوم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص حقوق افراد و آشنا کردن کودکان با حقوق خود (به‌عنوان نمونه، حق ابراز وجود، حق ابراز عقیده و نظر، حق داشتن اطلاعات و غیره) و دادن تکلیف در مورد مواجه شدن با موقعیت‌های جدید و عکس العمل نسبت به آن موقعیت‌ها.
سوم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص رفتارهای مبتنی بر ابراز وجود رفتارهای جایگزین (به‌عنوان نمونه، بحث در خصوص انواع مختلف رفتارها و روش‌های خاص کنار آمدن با تغییر) و دادن تکلیف در خصوص تشخیص رفتار جرات ورزانه (پرخاشگرانه و منفعل)
چهارم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص خشم، پیامدهای منفی و بازدارنده آن شرح و توصیف برخی علایم خشم پنهانی و دادن تکلیف در خصوص حفظ آرامش و کنترل خشم در موقعیت‌های مختلف.
پنجم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص فواید خشم (به عنوان نمونه، تخلیه فشار روانی، رها کردن احساسات و دستیابی به اهداف)، شیوه های کنار آمدن با خشم و رهنمودهایی برای ابراز خشم و تکلیف در زمینه کنار آمدن با خشم.
ششم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص درخواست کردن و بله و نه گفتن، علل ناتانی بله و نه گفتن و دادن تکلیف برای بحث در جلسه بعد بود.
هفتم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، بحث در خصوص انتقاد، برخورد مناسب و موثر با انتقاد، کنار آمدن با انتقاد، فواید و مضرات و دادن تکلیف در خصوص کنار آمدن با انتقاد.
هشتم/// ارایه گزارش تکلیف جلسه قبل و دادن پس‌خوراند، مروری بر مطالب ارایه شده در هفت جلسه قبل، تاکید بر ابراز عقیده، درخواست کردن، بله و نه گفتن، کنار آمدن با خشم و برخورد با انتقاد.

ملاحظات اخلاقی: اخذ رضایت‌نامه آگاهانه از آزمودنی‌هایی که در آموزش شرکت بودند و این که در هر مرحله از پژوهش می‌توانند از ادامه آن انصراف دهند، تضمین کردن این‌که اطلاعاتی که از آزمودنی‌ها به‌دست می‌آید به‌صورت محرمانه باقی بماند (حفظ حریم خصوصی و رازدار بودن)، احترام پژوهشگر به هر فرد درگیر در فرایند پژوهش و اجتناب از تبعیض.

ملاک ورود و خروج

ورود: مشغول به‌کار بودن، در محدوده سنی هفت تا دوازده، داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن برای پاسخگویی به پرسشنامه‌ها، رضایت‌آگاهانه برای شرکت در پژوهش.

خروج: استفاده از مواد مخدر، داشتن سابقه بیماری جسمانی و اختلال روان‌شناختی، مصرف نکردن داروهای روانپزشکی، غیبت بیشتر از دو جلسه در جلسات آموزش جراتمندی.

ابزار پژوهش

مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده: این پرسشنامه به‌منظور سنجش حمایت اجتماعی ادراک شده از طرف خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی فرد است که در سال توسط زیمت و همکاران[۱۸] تهیه شده است. این مقیاس دوازده گویه دارد و پاسخگو نظر خود را در یک مقیاس پنج گزینه‌ای از نمره یک برای کاملا مخالفم تا پنج برای کاملا موافقم مشخص می‌کند. برور و همکارانش[۱۹] در سال۲۰۰۸، پایایی درونی این ابزار را در یک نمونه هفتصد و هشتاد و هشت نفری از جوانان دبیرستان با استفاده از آلفای کرونباخ، نود تا هشتاد و شش درصد برای خرده مقیاس‌های این ابزار و هشتاد و شش درصد برای کل ابزارگزارش نموده‌اند. سلیمی و همکارانش، ضریب آلفای کرونباخ سه بعد حمایت اجتماعی دریافت شده از سوی خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی را به‌ترتیب هشتاد و نه درصد، هشتاد و شش درصد و هشتاد و دو درصد ذکر نموده‌اند .

پرسشنامه خودکارآمدی شرر: این مقیاس توسط شرر و همکاران[۲۰] ساخته شده است. نمره‌گذاری پرسشنامه خودکارآمدی عمومی به این صورت است که هر ماده از یک تا پنج امتیاز کاملا مخالفم برابر یک، تا کاملا موافقم برابر پنج تعلق می‌گیرد. مقیاس خودکارآمدی عمومی شرر و مادوکس دارای هفده عبارت است. شرر و مادوکس بدون مشخص کردن عوامل و عبارات معتقدند که این مقیاس سه جنبه از رفتار شامل میل به آغازگری رفتار، ادامه تلاش برای تکمیل رفتار، مقاومت در رویارویی با موانع را اندازه‌گیری می‌کند. سوال‌های سه، هشت، نه، سیزده، پانزده، از چپ به راست و بقیه از راست به چپ امتیازشان افزایش می‌یابد و نمره بیشتر نشانگر خودکارآمدی بالاتر است. ضریب آلفای کرونباخ برای خودکارآمدی کلی هشتاد و سه صدم، عامل اول هفتاد و شش صدم عامل دوم شصت و هشت صدم و عامل سوم پنجاه و شش صدم محاسبه شده است. جهت مطالعه روایی ملاکی، همبستگی درونی این مقیاس با منبع کنترل راتر محاسبه شد. همبستگی جزیی مقیاس خودکارآمدی عمومی شرر و مسند مهارگذاری درونی راتر سیصد و سی و سه هزارم به‌دست آمده است.[۲۰]

پروتکل جراتمندی: محتوای آموزشی جلسات مورد استفاده آموزش برنامه جراتمندی بر اساس بسته آموزشی ربیعی و همکاران[۲۱] در جدول شماره دو گزارش شده است.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

یافته ها

جدول(۵) نتایج آزمون تحلیل کواریانس برای بررسی تاثیر آموزش جراتمندی برافزایش حمایت اجتماعی در کودکان کار

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ایتا ۲	F	آزمون شیب رگرسیون F	آزمون لوین F
گروه: پس‌آزمون حمایت اجتماعی ادراک شده	۲۶۹/۸۶	۱	۲۶۹/۸۶	۰/۶۷	۵۴/۸۷**	۰/۴۲	۳/۹۶
خطا	۱۳۲/۸۷	۲۷	۴/۶۵				
کل	۲۵۲۸۶/۰۰	۳۰					

**P>۰/۰۱, *P>۰/۰۵

جدول(٤) میانگین و انحراف استاندارد پیش‌آزمون و پس‌آزمون به تفکیک گروه آزمایش و کنترل برای متغیرهای پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده و خودکارآمدی

متغیر	منبع	پیش آزمون		پس آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
حمایت اجتماعی	گروه آزمایش	۲۴/۰۰	۲/۸۰	۳۱/۴۶	۱/۹۲
	گروه کنترل	۲۷/۲۶	۳/۳۶	۲۶/۱۳	۳/۱۳
خود کارآمدی	گروه آزمایش	۴۴/۰۰	۴/۱۹	۵۰/۵۳	۳/۸۸
	گروه کنترل	۴۶/۳۳	۶/۴۸	۴۴/۵۳	۵/۷۹

جدول(۳) ویژگی‌های جمعیت‌شناسی گروه نمونه

ویژگی		فراوانی	درصد
سن	۸-۷	۶	۲۰
	۱۰-۹	۶	۲۰
	۱۲-۱۱	۱۸	۲۰
تحصیلات	اول دبستان	۶	۲۰
	دوم دبستان	۶	۲۰
	سوم دبستان	۸	۲۶/۷
	چهارم دبستان	۵	۱۶/۷
	پنجم دبستان	۵	۱۶/۷

جدول(۶) نتایج تحلیل کواریانس برای بررسی تاثیر آموزش جراتمندی برافزایش خودکارآمدی کودکان کار

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ایتا ۲	F	آزمون شیب رگرسیون F	آزمون لوین F
گروه: پس‌آزمون خودکارآمدی	۴۴۶/۶۱	۱	۴۴۶/۶۱	۰/۷۸	۹۵/۹۰**	۱/۵۱	۱/۳۹
خطا	۱۲۵/۷۴	۲۷	۴/۶۵				
کل	۶۸۷۳۴/۰۰	۳۰					

**P>۰/۰۱, *P>۰/۰۵

همان‌گونه که جدول شماره سه نشان می‌دهد، کل نمونه‌آماری پژوهش حاضر سی نفر بودند که از این تعداد بیشترین سن مربوط به بازه یازده تا دوازده سال معادل شصت درصد و بیشترین میزان تحصیلات مربوط به کلاس سوم دبستان هشت نفر معادل بیست و شش و هفت دهم درصد بود. قبل از انجام آزمون در مرحله مقدماتی در سطح داده‌های توصیفی، مقایسه میانگین و انحراف استاندارد دو گروه آزمایش و کنترل برای متغیرهای خودکارآمدی و حمایت اجتماعی ادراک شده بعد از اعمال متغیر مستقل آموزش جراتمندی در جدول شماره چهار آورده شده است. همان‌گونه که جدول چهار نشان می‌دهد میانگین کلیه نمرات پس‌آزمون در گروه آزمایش در هر دو متغیر پژوهش بالاتر از نمرات پس‌آزمون گروه کنترل است. برای بررسی مفروضه نرمال بودن داده‌ها از آزمون کالموگروف-اسمیرنف استفاده شد. با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون کولموگروف- اسمیرنف جهت نرمال بودن داده‌ها بیشتر از ضریب ملاک یعنی پنج صدم است، این موضوع بیانگر آن است که متغیرهای پژوهش حاضر انحراف آشکار از مفروضه نرمال بودن ندارند. در این پژوهش طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون از تحلیل کواریانس برای آزمون فرضیه پژوهش استفاده می‌شود، ضمنا برای هر کواریانس قبل از اجرا همگنی رگرسیون وآزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها اجرا شده است.

فرضیه اول: آموزش جراتمندی باعث افزایش حمایت اجتماعی ادراک شده را در کودکان کار می‌شود. همان‌گونه که جدول شماره پنج نشان می‌دهد، با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها و آزمون همگنی شیب رگرسیون یا یکسانی رابطه بین دو متغیر وابسته و متغیر تصادفی کمکی برای تمام گروه‌های آزمایشی بیشتر از ضریب ملاک یعنی پنج صدم است، بنابراین با نود و پنج صدم اطمینان می‌توان گفت که داده‌های پژوهش، مفروضه تساوی خطای واریانس‌ها و همگنی شیب رگرسیون را زیر سوال نبرده است. همچنین می‌توان از آزمون تحلیل کواریانس برای آزمون فرضیه اول پژوهش استفاده نمود.[۲۲] همان‌گونه که نتایج آزمون تحلیل کواریانس نشان می‌دهد پس از تعدیل نمرات پیش‌آزمون، اثر معنی‌دار عامل بین آزمودنی‌های گروه وجود دارد زیرا سطح معنی‌داری F به‌دست آمده با درجه آزادی یک برای متغیر وابسته یا پس‌آزمون حمایت اجتماعی ادراک شده پنجاه و چهار و هشتاد و هفت صدم کوچکتر از یک صدم است. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید و فرضیه صفر رد می‌شود. در نتیجه آموزش جراتمندی باعث افزایش حمایت اجتماعی ادراک شده را در کودکان کار می‌شود.

فرضیه دوم: آموزش جراتمندی باعث افزایش خودکارآمدی را در کودکان کار می‌شود. همان‌گونه که جدول شماره شش نشان می‌دهد با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها و آزمون همگنی شیب رگرسیون یا یکسانی رابطه بین دو متغیر وابسته و متغیر تصادفی کمکی برای تمام گروه‌های آزمایشی بیشتر از ضریب ملاک یعنی پنج صدم است، بنابراین با نود و پنج صدم اطمینان می‌توان گفت که داده‌های پژوهش مفروضه تساوی خطای واریانس‌ها و همگنی شیب رگرسیون را زیر سوال نبرده است. همچنین می‌توان از آزمون تحلیل کواریانس برای آزمون فرضیه اول پژوهش استفاده نمود. همان‌گونه که نتایج آزمون تحلیل کواریانس نشان می‌دهد پس از تعدیل نمرات پیش‌آزمون، اثر معنی‌دار عامل بین آزمودنی‌های گروه وجود دارد، زیرا سطح معنی‌داری F به‌دست آمده با درجه آزادی یک برای متغیر وابسته یا پس‌آزمون خودکارآمدی نود و پنج و نود صدم کوچکتر از یک صدم است. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید و فرضیه صفر رد می‌شود. در نتیجه آموزش جراتمندی باعث افزایش خودکارآمدی در کودکان کار می‌شود.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

بحث و نتیجه گیری

بر اســاس نتایج پژوهش حاضر، آموزش جراتمندی باعث افزایش حمایت اجتماعی ادراک شده در کودکان کار می‌شود. تنها تعداد کمی از پژوهش‌ها نظیر یونس[۲۳] و فورنرسیس و همکاران با این یافته هم‌راستا بودند. در تبیین این یافته می‌توان گفت آنچه به اهمیت آموزش مهارت جراتمندی می‌افزاید این است که در سطح فردی منجر به پیشبرد قابلیت‌های فردی و افزایش ظرفیت روانی-اجتماعی افراد شــده و در ســطح اجتماعی آنان را به‌عنوان افرادی مسوول، فعال، و انتخابگر پرورش می‌دهد. افرادی که جراتمند هســتند کنترل بیشــتری بر زندگی خود دارند و اغلب از روابطشان رضایت داشته و به اهداف خود می‌رســند، مردم به این افراد احترام بیشــتری می‌گذارند زیرا آن‌ها را افرادی محکم و استوار می‌دانند، افراد جراتمند از عزت‌نفس بالایی برخوردار هستند، روابط بین فردی خوبی دارند و در برابر مشکل‌های روانی، اجتماعی و فشارهای دوستان و همســالان کمتر آســیب‌پذیر هســتند، چون آن‌ها می‌توانند از مهارت ابراز وجود به خوبی در مناســبات اجتماعی استفاده کنند و بی‌آن‌که جایگاه و منزلت دیگران را زیر ســوال برند به حقوق خود برســند در نتیجــه برای آن‌که نوجوانان و جوانان نیز به اهداف فوق دســت یابند و قادر باشــند با اتخاذ تصمیمات بهتر و آزادانه‌تر آینده تحصیلی و شــغلی روشــنتری داشته باشــند آموزش مهارت جراتمندی لازم به‌نظر می‌رســد. همچنین می‌توان گفت که کودکان کاری که در این پژوهش تحت آموزش جراتمندی قرار گرفته‌اند، به‌طور واقعی این آموزش‌ها را آموخته، تمرین نموده و شایستگی خود را به‌کار بردند، قطعا توانســته‌اند در ورود به گروه همســالان و دوستیابی موفق باشند، تعاملی مثبت در روابط خود با همسالان داشته و دامنه‌ای از رفتارهای مقبول را از خود نشــان دهند. از ســوی دیگر کودکان و نوجوانانی که قواعد اجتماعی گروه همسالان را به خوبی یاد می‌گیرند و نیز روابط قوی و مســتحکمی با اعضای خانواده و اجتماع برقرار می‌کنند، به احتمال زیاد ســطح بالایی از عزت‌نفــس را نیــز از خود بروز خواهند داد. کودکان کاری با آموزش دیدن و اســتفاده از ایــن برنامه به خوبی مهارت‌های اجتماعی را به‌دســت می‌آورنــد و از نظر اجتماعی رفتارهای مطلوبتری از خود نشــان می‌دهند، مفهــوم مثبت‌تری از خود داشته و این امر موجب می‌شود محدودیت‌ها و توانایی‌های خود را به شیوه صحیحتری ارزیابی، درک و پذیرش کرده و در نهایت هویت واقعی خود را بیابند. همچنین این کودکان با مراجعه به مراکز حمایتی همچون مراکز امام علی(ع) توانسته‌اند از برنامه‌ها و آموزش‌های آنان استفاده کنند و با قرار گرفتن در معرض آموزش جراتمندی توانسته‌اند از توانایی‌های داشته خود بیشــترین بهره را ببرند و حمایت‌های بیشــتری را نســبت به دیگر کودکان درک کنند. بنابراین این آموزش‌ها در مراکزی که این گروه از کودکان مراجعه می‌کنند اهمیت بیشتری دارد. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، آموزش جراتمندی باعث افزایش خودکارآمدی را در کودکان کار می‌شــود. این یافته با نتایج پژوهش مــرادی،[۲۴] عبداللهی و چهرئی،[۲۵] جهانبان،[۲۶] صفاری‌نیا و نیکوگفتار،[۲۷] رضایی و غیبت،[۲۸] عاشــوری، معمری، ســعیدی،[۲۹] اولاند و همکاران۲۰۱۴، رامســی و پترســون۲۰۱۰، موافی و همکاران[۳۰] و لو و همکاران[۳۱] هم‌راســتا می‌باشــد. در این پژوهش‌ها مشخص شد که آموزش جراتمندی روش مفیدی در افزایش خودکارآمدی محســوب می‌گردد. در تبیین این یافته باید گفت که آموزش ابراز وجود موجب افزایش خودکارامدی شخص می‌شود. جراتمندی ضعیف، باعث روابط اجتماعی ضیعفی می‌شود و این موضوع نیز می‌تواند باعث پریشــانی و مشکل‌هایی در روابط بین فردی، کاهش خودکارآمدی شود. آموزش مهارت جراتمندانه چندین مزیت دارد، زیرا جراتمندی احســاس خودکارآمدی و کنترل درونی را افزایش می‌دهد که این امر روابط متقابل با دیگران، اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس آنان را تقویت می‌نماید. درواقع هر چه قدر فرد در ابراز عقاید و نظرات خود در جامعه با مشکل روبــرو شــود و نتواند از حق خود به‌صورت منطقی و با رعایت حقوق دیگران دفاع کنــد به‌طور کلی در مهارت ابراز وجود ناتوان باشد به همان میزان در تعاملات اجتماعی با مشکل روبرو خواهد شد و در نتیجه احساس ناتوانی خواهد کرد. بنابراین یکی از زمینه‌های رشــد خودکارآمدی، حضور فرد در جامعه و نشــان دادن توانمندی‌های خویش و برقراری ارتباط با افراد دیگر جامعه اســت. یک ارتباط خوب و موثر، راه رسیدن فرد را به موفقیت‌هایش هموار می‌کند. شرط برقراری یک ارتباط خوب اجتماعی نیز توانایی جراتمندی فرد است. در این پژوهش کودکان کار اکثرا فاقد توانایی ابزار وجود بودند که این امر به‌دلیل آشفتگی‌های اجتماعی و نگرانی از ارزیابی منفی تشدید شد. در طی آموزش جنبه‌های شناختی و رفتاری این کودکان تحت تاثیر قرار گرفت که منجر به پیشبرد قاطعیت و جراتمندی آنان شد. مهارت جراتمندی در کودکان کار به آنان احساس خودکارآمدی داده که این امر می‌تواند در روابط متقابل با دیگران و ایجاد اعتماد تاثیر مثبت داشــته باشد. بنابراین آموزش‌ها

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

در دراز مدت می‌تواند جنبه‌هـای مختلف زندگی این کودکان را بهبود ببخشـد و باید در مراکز مختلـف حمایتی مورد اسـتفاده قرار گیرند.

محدودیت‌ها: جامعه‌آماری ایـن پژوهش از بین کودکان کار بوده لذا دسترسی به این کودکان و شرکت منظم آن‌ها در دوره آموزشی بسیار دشـوار بود. داشتن مشکل‌های خانوادگی و محرومیت‌های اجتماعی و مساله‌ها مربوط به تغذیه و سلامت جسمانی نیز در بهره گیری این کودکان از آموزش‌ها تداخل ایجاد می‌کـرد. بنابراین به‌علت محدودیت زمانی و همکاری نکردن آزمودنی‌ها این پژوهش فاقد مرحله پیگری بوده است.

پیشـنهادها: از آن‌جا که مطالعه حاضر بـا محدودیت زمانی مواجه بود، پیشـنهاد می‌شود در طرح‌های بعدی از بررسی‌های پیگیرانه جهت ارزیابی اثرات دراز مدت و ماندگاری اثر، این شـیوه مداخله‌ای استفاده شـود. بر اساس نتایج پژوهش و اثربخشی آموزش جراتمندی بر افزایش حمایت اجتماعی ادراک شـده، توجه به این مهارت‌ها و آموزش آن از سوی سـازمان‌های مسـوول در بین کودکان کار و خیابانی می‌تواند به ارتقای سلامت روان‌شـناختی آنان کمک کند. از سوی دیگر، با توجه به موثربـودن آموزش جراتمنـدی بر افزایش خودکارآمـدی در کـودکان کار پیشـنهاد می‌شود با طراحی بسته‌های آموزشی با موضوع آموزش جراتمندی، این مهـارت به کودکان کار آموزش داده شـود تا زمینه بروز قاطعیت بیشـتر و خودکارآمـدی در آنـان فراهم آید.

سپاسـگزاری: محققـان بـر خـود لازم می‌دانند تا از همکاری پرسنل جمعیت امداد دانشـجویی-مردمی امام علی(ع) واقع در خانه علم ملک آباد کـرج و کودکان کار واقع در ایـن مرکز در پژوهش حاضر کمال تشـکر و قدردانی خود را اعلام نمایند.

تضاد منافـع: بین نویسـندگان این مقاله هیچ‌گونه تعارضی در منافع وجود ندارد.

منابع

References:

1. Shakuri A. Evaluation of the role of non-governmental organizations in empowering street children", a case study, Tehran region. Quarterly Journal of Social and Cultural Development Studies. 2015;3(3):33-60. [Persian]. https://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-172-en.html
2. Aglima M. Children of street workers must be included in social policies. Political and Economic Information Quarterly,. 2007;188:251-2. [Persian]. https://sid.ir/paper/469849/fa
3. De benitez ST. State of the world's street childrens. Consortium for Street Children. https://www.street-children.org/resources/state-of-the-worlds-street-children-research/
4. Tahmasian C, Jazayeri A, Mohammadkhani P, Ghazi-Tabatabaie M. Modeling of physical self-efficacy in adolescence depression: Bandura's agentic model of depression. Archives of Rehabilitation. 2007;8(0):34-9. [Persian]. http://rehabilitationj.uswr.ac.ir/article-1-127-en.html
5. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review. 1977;84(2):191-215. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0146640278900024 https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191
6. Saif A, Fathabadi J. Different approaches to lesson study and the relationship of study skills with academic achievement, gender and educational experience of university students. 2009. [Persian]. https://sid.ir/paper/46276/en
7. Taylor S.S. Special education and private schools: Principals' points of view. Remedial and Special Education. 2005;26(5):281-96. http://dx.doi.org/10.1177/07419325050260050301
8. Gülaçtı F. The effect of perceived social support on subjective well-being. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2010;2(2):3844-9. https://www.researchgate.net/publication/309195691_The_Effect_of_Perceived_Social_Support_on_Subjective_Well-Being
9. Hosseinkhanzadeh A, Ebrahimi S, Khodakarami F, Hasirchaman A. The effect of education through motor games on the learning math concepts and interest to mathematics in slow learner students. Journal of Psychological Science. 2019;18(79):797-806. [Persian]. https://psychologicalscience.ir/article-1-363-en.html
10. Baradaran F, Safavi Homami S, Faramarzi S. The effect of motor games versus computer games on the executive academic functions and motor proficiency in students with mathematics learning disorders. Journal of Sports and Motor Development and Learning. 2021;13(2):163-84. [Persian]. https://jsmdl.ut.ac.ir/article_83220_en.html
11. Mehrabizadeh M, Taqvi F, Attari Y. The effect of assertiveness training on social skills, social anxiety and academic performance of female students. Journal of Behavioral Sciences 2018;8(1):59-64. [Persian]. https://sid.ir/paper/129677/en
12. Landazabal M.G. Psychopathological symptoms, social skills, and personality traits: A study with adolescents. Span J Psychol. 2006;9(2):182-92. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17120698 https://doi.org/10.1017/s1138741600006089

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]

13. Lin Y.R, Shiah I.S, Chang Y.C, Lai T.J, Wang K.Y, Chou K.R. Evaluation of an assertiveness training program on nursing and medical students' assertiveness, self-esteem, and interpersonal communication satisfaction. Nurse Education Today. 2004;24(8):656-65. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2004.09.004
14. Novidfar B, Daramadi P, Mahboobi K. Effect of training program assertiveness training group to increase social skills school students with hearing impairment city Boukan. Journal of Exceptional Education. 2012;12(112):7-. [Persian]. https://www.magiran.com/paper/1101172/effect-of-training-program-assertiveness-training-group-to-increase-social-skills-school-students-with-hearing-impairment-city-boukan?lang=en
15. Forneris T, Danish S.J, Scott D.L. Setting goals, solving problems, and seeking social support: Developing adolescents' abilities through a life skills program. Adolescence. 2007;42(165):103-https://www.researchgate.net/publication/6300543_Setting_Goals_Solving_Problems_and_Seeking_Social_Support_developing_adolescents%27_abilities_through_a_life_skills_program
16. Khojaste S, Abuma'ali Al Hosseini K. The effectiveness of courage training on academic achievement and social skills. National Conference on Literacy and Health Promotion. 2014. [Persian]. https://sid.ir/paper/826911/fa
17. Salimi A, Jokar B, Nikpour R. Internet communication in life: Investigating the role of social support perception and loneliness in using the Internet. Psychological Studies Quarterly. 2008;5(3):81-102. [Persian]. https://doi.org/10.22051/psy.2009.1607
18. Zimet G.D, Dahlem N.W, Zimet S.G, Farley G.K. The multidimensional scale of perceived social support. Journal of Personality Assessment. 1988;52(1):30-41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2
19. Bruwer B, Emsley R, Kidd M, Lochner C, Seedat S. Psychometric properties of the multidimensional scale of perceived social support in youth. Comprehensive Psychiatry. 2008;49(2):195-201. https://doi.org/10.1016/j.comppsych.2007.09.002
20. Sherer M, Maddux J.E, Mercandante B, Prentice-Dunn S, Jacobs B, Rogers RW. The self-efficacy scale: construction and validation. Psychological Reports. 1982;51(2):663-71. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2466/pr0.1982.51.2.663
21. Rabii L, Esmaili A, Masoudi R, Salahshoori A. Assessment the efectiveness of assertiveness program on depression, anxity and stress among highschool students. Healt System Research. 2012;8(5):844-56. [Persian]. https://sid.ir/paper/192699/en http://hsr.mui.ac.ir/article-1-440-en.html
22. Hashemi S, Akbari A. Designing and building an information literacy scale for psychology students is essential for educational needs assessments. Journal of Educational Planning Studies. 2020;8(16):229-45. [Persian]. https://eps.journals.umz.ac.ir/article_3350_en.html
23. Younes A. The relationship between social support and assertiveness among university students. The Egyptian Journal of Social Work. 2021;11(1). http://dx.doi.org/10.21608/ejsw.2020.42370.1108
24. Moradi M. Examining the Effectiveness of Training Assertiveness Skill on Self-Efficacy and Procrastination of the Female Seventh Grade Junior Students, District 19, Tehran: The Educational Year of 2014-2015. International Letters of Social and Humanistic Sciences 57:110-117 https://www.researchgate.net/publication/283161674_Examining_the_Effectiveness_of_Training_Assertiveness_Skill_on_Self-Efficacy_and_Procrastination_of_the_Female_Seventh_Grade_Junior_Students_District_19_Tehran_The_Educational_Year_of_2014-2015
25. Abdollahy E, Chehreyi S . Investigating the effectiveness of life skills training on the self-efficacy of working and street children. The first scientific research conference of psychology, educational sciences and pathology of society. 2016. [Persian]. https://civilica.com/doc/438653
26. Jahanban R. The effectiveness of ten life skills training on students' self-efficacy. Journal Of Applied Psychological Research. 2013;7(4). [Persian] https://civilica.com/doc/1321114/ https://apsy.sbu.ac.ir/article_95981.html
27. Saffarinia M, Nikoogoftar M, Damavandian A. The effectiveness of dialectical behavior therapy (dbt) on reducing self-harming behaviors in juvenile offenders in Tehran's Juvenile correction and rehabilitation centre. Clinical Psychology Studies. 2014;4(15):141-58. [Persian]. https://jcps.atu.ac.ir/article_349_en.html
28. Rezaei A, Gheibat E. Effectiveness of assertiveness on decreased social anxiety and increased self-esteem and self-efficacy in female students. Applied Research in Educational Psychology. 2015;2(1):28-14. [Persian]. https://aep.journals.pnu.ac.ir/article_2187_en.html
29. Moammeri Z, Ashoori J, Saeedi H. effect of life skills training on self-efficacy and family function in women headed households. Quarterly Journal of Social Work. 2015;4(3):28-36. [persian] http://socialworkmag.ir/article-1-86-en.html
30. Muafi U, Hartati A.S, Gusaptono R.H. The role of life skills training on self-efficacy, self-steem, life interest and role behavior fr uunemployed youth. Global Journal of Management and Business Research. 2010;10(1):136-42. https://www.researchgate.net/publication/323398998_The_role_of_Life_Skills_Training_on_Self-Efficacy_Self-Esteem_Life_Interest_and_Role_Behavior_for_Unemployed_Youth
31. Lou C.H, Wang X. J, Tu X, GAO E. Impact of life skills training to improve cognition on risk of sexual behavior and contraceptive use among vocational school students in Shanghai, China. Journal of Reproduction and Contraception. 2008;19(4):239-51. https://doi.org/10.1016/S1001-7844(08)60026-7

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-17]